

ANANSI. WORLD FICTION este un imprint al Editurii Trei

Anansi
CONTEMPORAN

RACHEL
KUSHNER

Lacul creației

Traducere din limba engleză și note de
Alexandra Coliban

TREI

EDITORI:

Silviu Dragomir
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR EDITORIAL
ANANSI. WORLD FICTION:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTARE:
Ruxandra Câmpeanu

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Mirela Voicu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KUSHNER, RACHEL

Lacul creației / Rachel Kushner ; trad. din lb. engleză și note de
Alexandra Coliban. - București : Editura Trei, 2025
ISBN 978-606-40-2871-6

I. Coliban, Alexandra (trad. ; note)

821.111

Titlul original: *Creation Lake*
Autor: Rachel Kushner

Copyright © 2024 by Rachel Kushner

Copyright © Editura Trei, 2025,
pentru traducerea în limba română

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-2871-6

Pentru Jason

Repede, să meargă joaca!

Stați colo-ntinși,
căci vine păstrăvul ce cu-atingere ușoară trebuie prins.

— Maria, din *A douăsprezecea noapte*

I

Deliciile
singurătății

Neanderthalienii erau predispuși la depresie, spunea el.

Erau predispuși și la dependențe, mai zicea, în special la fumat.

Deși era mai probabil, spunea el, ca acești nobili și misterioși thali (cum se referea uneori la neanderthalieni) să fi extras nicotina din planta de tutun printr-o metodă mai rudimentară, cum ar fi mestecarea frunzelor, înainte de acel punct critic de inflexiune în istoria lumii: când *primul* om a atins *prima* frunză de tutun de *primul* foc.

Când am citit acest pasaj din e-mailul lui Bruno, trecând cu privirea de la „om“ la „atins“, la „frunză“, la „foc“, mi-am imaginat un motociclist derbedeu din anii 1950, îmbrăcat cu tricou alb și geacă neagră de piele, aprinzându-și o țigară Camel cu un chibrit și trăgând din ea. Derbedeul se sprijină de un zid — pentru că asta fac derbedeii, se sprijină și lenevesc — și apoi suflă fumul.

Bruno Lacombe îi spunea lui Pascal, în aceste e-mailuri pe care le citeam pe furiș, că neanderthalienii aveau creiere foarte mari. Sau cel puțin craniile lor erau foarte mari și putem presupune, în consecință, spunea Bruno, că acele craniile erau, probabil, pline de creier.

Vorbea despre dimensiunea impresionantă a cutiei craniene de thal în metafore moderne, comparând-o cu

motoarele de motocicletă, și ele măsurate, observa el, în funcție de capacitate. Dintre toate speciile umanoide care mergeau pe două picioare și care au cutreierat pământul în ultimul milion de ani, potrivit lui Bruno, cutia craniană a neanderthalianului conducea detașat, având uluitoarea capacitate de 1 800 de centimetri cubi.

Mi-am imaginat un rege al șoselelor, conducând detașat.

I-am văzut vesta de piele, burta mare, picioarele întinse, cizmele butucănoase odihnindu-se pe scărițe late și cromate, montate mult în față. Motocicleta are coarnele sus, la care de-abia ajunge, dar nu vrea să lase să se vadă că-i obolesc brațele de la el și că-i provoacă dureri cumplite în regiunea lombară.

Ne dăm seama după craniile lor, spunea Bruno, că neanderthalienii aveau fețe enorme. Mi-am imaginat-o pe Joan Crawford, așa o dimensiune de față: dramatică, izbitoare, captivantă.

Iar de atunci încolo, în muzeul de istorie naturală din mintea mea, cel pe care îl cream pe măsură ce citeam e-mailurile lui Bruno, cu diorame populate de siluete cu fâșii de piele în jurul mijlocului, cu dinți galbeni și păr încâlcit, toți acești oameni preistorici descriși de Bruno — femei și bărbați deopotrivă — au avut fața lui Joan Crawford.

Aveau pielea ei albă și părul ei de un roșu aprins. Pre-dispoziția spre părul roșu, spunea Bruno, fusese identificată ca trăsătură genetică a thalului datorită progreselor științifice făcute în cartografierea genelor. Și, dincolo de astfel de dovezi, spunea Bruno, ne putem folosi intuiția naturală pentru a presupune că, la fel ca la roșcații tipici, emoțiile neanderthalienilor erau intense și acute, mergând din abisuri până pe culmi.

Alte câteva lucruri, îi scria Bruno lui Pascal, pe care le știm acum despre neanderthalieni: erau buni la matematică. Nu le plăceau mulțimile. Aveau stomac rezistent și nu erau foarte predispuși la ulcer, însă dieta constantă de carne friptă le-a afectat intestinalele, ca oricui. Erau extrem de vulnerabili la carii și afecțiuni gingivale. Și aveau fălci supradimensionate, perfecte pentru mestecarea cartilagiilor și a zgârciurilor, dar ineficiente pentru mâncăruri mai moi, niște fălci cu totul *exagerate*. Bruno descria fălcile neanderthalienilor inserând un element de patos: povara maxilarului proeminent. Vorbea despre costuri irecuperabile, de parcă trupurile ar fi fost o investiție de capital, o investiție în mijloace de producție fixe, iar părțile corpului, utilaje fixate de podeaua unei fabrici, echipamente care fuseseră achiziționate și nu puteau fi revândute. Fălcile neanderthalienilor erau un *cost irecuperabil*.

Totuși, oasele grele ale thalilor și constituția lor robustă, care conserva căldura, erau de admirat, spunea Bruno. În special prin comparație cu membrele subțiri ca niște grisine ale omului modern, *Homo sapiens sapiens*. (Bruno nu spunea „grisine“, dar cum traduceam, căci el scria aceste e-mailuri în franceză, apelam la întreaga bogăție a limbii engleze, o limbă net superioară și limba mea maternă.)

Thalii făcea față bine la frig, spunea el, chiar dacă nu făcuseră față și scurgerii epocilor, sau cel puțin asta e versiunea curentă a poveștii lor — o poveste pe care „trebuie să o complicăm“, spunea el, dacă vrem să aflăm adevărul despre trecutul preistoric, dacă vrem să dibuim adevărul despre lumea *asta*, de acum, și despre cum să trăim în ea, cum să locuim prezentul și încotro să mergem mâine.

*

În ce mă privește, ziua de mâine era planificată în tot amănuntul. Urma să mă întâlnesc cu Pascal Balmy, liderul Le Moulin, cel căruia îi erau adresate aceste e-mailuri de la Bruno Lacombe. Și nu aveam nevoie de ajutorul neanderthalienilor ca să știu încotro s-o iau: Pascal Balmy mă instruisese să merg la Café de la Route, în piațeta centrală a satucului Vantôme, la ora unu după-amiaza, și exact acolo aveam să fiu.

Pentru că Bruno Lacombe fusese prezentat în informațiile pe care le primisem drept profesor și mentor al lui Pascal Balmy și al grupului Le Moulin, căutam în e-mailurile sale referiri la ce făcuseră până atunci și ce puneau la cale de-acum încolo Pascal și grupul său.

Cu șase luni în urmă, fuseseră vandalizate utilajele de excavare de pe șantierul unui rezervor industrial masiv care se construia lângă satul Tayssac, nu departe de Le Moulin. Cinci excavatoare uriașe, fiecare în valoare de sute de mii de euro, fuseseră incendiate în timpul nopții. Pascal și grupul său erau suspecți, dar până acum nu existau dovezi.

E-mailurile lui Bruno către Pascal abordau multe teme, dar nu am găsit nimic incriminator, în afară de afirmația lui Bruno că locul apei e în pânza freatică, nu în rezervoare industriale. Bruno deplângea decizia guvernului de a sifona apă din peșteri, lacuri și râuri subterane și de a o capta în „mega-rezervoare“ izolate cu plastic, unde urma să absoarbă toxine și să fie evaporată de soare. E o idee tragică, spunea el, cu o putere distructivă pe care doar cine petrecuse mult timp sub pământ o putea înțelege. Apa, spunea Bruno, e deja captată, în instalațiile ingenioase de filtrare și depozitare ale naturii din adâncul pământului.

Știam că Bruno Lacombe era împotriva civilizației, un „anti-civ“, în jargonul activiștilor. Și că departamentul rural

din sud-vest, Guyenne — și acest colț îndepărtat al lui unde tocmai sosisem — era cunoscut pentru peșterile care păstrau urme ale primilor oameni. Dar presupunerea mea fusese că Bruno ghida strategiile prin care Pascal încerca să oprească proiectele industriale pe care le dezvoltă guvernul în zonă. Nu-mi trecuse prin minte că acest mentor al lui Pascal ar putea să aibă o credință fanatică într-o specie eșuată.

Putem fi cu toții de acord, spunea Bruno, că *Homo sapiens* a fost cel care a condus rapid omenirea la agricultură, bani și industrie. Dar ce s-a întâmplat cu neanderthalienii și cu viața lor mai modestă rămâne un mister. E posibil ca sapienșii și neanderthalienii să fi coexistat timp de zece mii de ani, scria Bruno, dar nimeni nu înțelege încă dacă și în ce fel au interacționat cele două specii. De exemplu, dacă știau unii de alții, dar s-au ținut la distanță. Sau dacă erau atât de puțini oameni în Europa în perioada în care s-au suprapus încât, cu toate întinderile acelea accidentate și impracticabile de păduri, munți, râuri și zăpezi, nu erau conștienți unii de existența celorlalți. Pe de altă parte, spunea Bruno, geneticienii au stabilit că s-au încrucișat și au avut urmași împreună — un indiciu clar că știau unii de alții. Au fost aceste împreunări gesturi de iubire? Sau violuri, prăzi de război? Nu vom afla niciodată, spunea Bruno.

La început m-am întrebat dacă nu cumva aceste e-mailuri despre neanderthalieni erau de fapt o farsă, dacă nu erau plantate de Bruno anume ca să-l pună pe o pistă greșită pe cel care s-ar fi întâmplat să obțină acces la contul său și ca să-l abată de la corespondența sa reală cu Pascal și moulinarzii. Aborda o grămadă de teme, dar nu pomenea nimic despre actul de vandalism și revenea mereu la Neanderthal — o specie care, să fim sinceri, nu s-a descurcat,

altfel neanderthalienii ar fi fost încă aici, și nu sunt. Au dispărut cu mii de ani în urmă, nimeni nu pare să știe de ce, și nu s-a prezentat niciun Neanderthal să dea socoteală.

Bruno respingea supozițiile că *Homo sapiens* erau pur și simplu mai inteligenți și mai adaptabili, mai puternici, mai neobosiți decât neanderthalienii. Felul în care discuta despre cele două specii ca și cum ar fi fost doi oponenti m-a făcut să nu le mai văd într-o dioramă, ci în Campionatul Suprem de Lupte, unde *Homo sapiens* era luptătorul care, fie treptat, fie brusc, strălucea în ring, obținând victorie după victorie.

E tentant să vedem în Neanderthal un rival slab, spunea Bruno, pe care *Homo sapiens* îl făcuse praf (parcă ar fi avut acces la imaginea mea mentală cu cele două specii confruntându-se în ringul de box), dar aceasta este o dezlegare banală a dilemei, spunea el.

Dacă a existat un război între ei, a fost un război de anduranță, o luptă pentru resurse, lentă și implacabilă. Neanderthalienii erau vânători pricepuți, dar pe măsură ce Europa s-a încălzit, standardele de excelență s-au schimbat. Gheața a dispărut și a fost nevoie de alt tip de corp, mai ușor și clădit să reziste, precum și de noi metode de urmărire a vânatului, antrenând grupuri mari, coordonate, și arme și unelte diferite. În timp ce Neanderthalul își risca vitejește viața împungând de aproape cu o țepă, *Homo sapiens* a optat pentru o suliță aruncată de la distanță. Ucisul de la distanță nu era cine știe ce act de curaj. Însemna să ucizi fără să-ți asumi la nivel intim pericolul mortal, fără să riști îmbrățișarea sângelui, așa cum cerea arma Neanderthalului. Și totuși, spunea Bruno, conceptul suliței cu propulsie aeriană, o abordare mult mai clinică a țintirii prăzii, a fost

cu certitudine metoda câștigătoare. Alt avantaj trebuie să fi fost constituția mai zveltă a lui *Homo sapiens*, care necesita mai puțină hrană. În plus, sapienșii se înmulțeau mai frecvent — ele, mai exact. Nu cu mult. Se presupune că femelele *Homo sapiens* produceau un număr doar ușor mai mare de urmași decât femelele thal. Dar pe perioade lungi, de mii de ani, aceste cifre se cumulau, ducând la diferențe uriașe de populație.

Și totuși, mulți oameni poartă urme de Neanderthal, spunea el. Doi la sută, patru la sută, această proporție a vieții preistorice e uluitoare, având în vedere că de patruzeci de mii de ani nu mai existau comunități vii de neanderthalieni care să contribuie activ la fondul genetic. E ca și cum cromozomii noștri s-ar agăța de acest patrimoniu străvechi, spunea el, ca de o amintire prețioasă, de o moștenire, vestigiul unei persoane pe care o purtăm adânc în noi înșine și care a cunoscut lumea noastră înainte de declin, înainte ca omenirea să se prăbușească, transformându-se într-o societate crudă a claselor și a dominației.

Unii ar putea spune: „Două procente thal, patru procente thal, mă rog, asta nu-i mare scofală, e doar o eroare de rotunjire. Rămâne o proporție covârșitoare de nouăzeci și opt la sută *sapiens*“.

Într-adevăr, scria Bruno. Hai să aruncăm o privire la proporția aceea majoritară. Să nu negăm că suntem *ocupați* de *Homo sapiens* și că suntem, fie că ne place, fie că nu, noi înșine *sapiens*, o figură care, putem fi cu toții de acord, se află în criză. Un pasager avându-și pulsiunea de moarte¹ la volan.

1. Pulsionea de moarte, în limba engleză *death drive* (de unde și jocul de cuvinte cu *driver's seat*), este un concept metapsihologic freudian reprezentând tendința inconștientă a ființei umane spre autodistrugere.

H. sapiens are nevoie de ajutor. Dar nu vrea să fie ajutat. Am îndurat lungul secol XX, cu înfrângerile, eșecurile și contrarevoluțiile sale. Acum, la mai bine de un deceniu de la începutul secolului XXI, a sosit vremea să reformăm conștiința, spunea Bruno. Nu cu „-isme“. Nu prin dogme. Ci aducând la suprafață cele mai mistice secrete de care ne-am ferit până acum: cele despre propriul trecut.

Psihanalistul caută indicii ale reprimării: ce anume ascunde pacientul de ceilalți și, mai important, de el însuși? Cea mai profundă reprimare dintre toate ține de povestea celor care au fost primii, înaintea noastră, cu mult înaintea izvoarelor scrise. Trebuie să descifrăm ce ar putea însemna aceste vieți anterioare pentru noi și pentru viitorul nostru.

Nu, nu sunt un primitivist, spunea Bruno, parcă grăbindu-se să răspundă unei acuzații.

Privesc înainte, spunea el, iar orice discuție despre preistorie se referă doar la ceea ce va să vină.

Priviți în sus, porunca el într-un e-mail către Pascal Balmy și membrii grupării.

Acoperișul lumii e deschis.

Să numărăm stelele și să trăim în lumina lor strălucitoare.

Cu alte cuvinte, în trecutul profund al acestor stele, cu alte cuvinte, în viitorul nostru, strălucitor ca Polaris.

Acoperișul casei în care mă aflam eu nu era deschis, slavă Domnului.

Dar avea infiltrații în două camere de la etaj. Tot acoperișul, format din țigle plate cioplite manual din ardezie, trebuia înlocuit, iar Lucien Dubois și mătușa lui, Agathe, se certau dacă să bage bani în restaurarea casei sau să reducă pierderile și s-o vândă.

Casa avea trei sute de ani. Lucien o moștenise de la tatăl său, care, la rândul lui, o moștenise de la tatăl său. Îl întrebam când dobândise casa familia tatălui său și îmi răspunsese cu oarecare nedumerire, de parcă întrebarea însăși trăda o confuzie din partea mea.

— A fost casa familiei noastre de la... început.

Mătușa lui Lucien, Agathe, era din cealaltă ramură a familiei, dinspre mamă. Agathe nu era o Dubois. Locuia nu departe de casa familiei Dubois și se îngrijise de ea. Când Lucien făcea aranjamente pentru venirea mea aici, el și Agathe s-au certat la telefon, pe tema acoperișului și a viitorului casei.

Nu-mi păsa ce decizie lua Lucien. Eram doar un rezident vremelnic. În ciuda infiltrațiilor de la acoperiș, casa era cartierul general perfect pentru scopurile mele de aici, din Valea Guyenne. Era situată la o distanță convenabilă de Le Moulin, grupul de oameni pe care trebuia să-i monitorizez. Era ferită, la capătul unui lung drum privat. Orice mașină care ar fi virat